

K
T

Publikation

Uppföljning: skadestånd för myndighets långsamma handläggning

23 september, 2020

I vårt senaste nyhetsbrev före sommaren skrev vi om ett par som krävde staten på skadestånd för långsam handläggning i ett ärende om dispens från strandskyddsreglerna. Kommunen hade beviljat strandskyddsdispens, men länsstyrelsen hade därefter självmant beslutat att dispensbeslutet skulle överprövas. Ärendet blev efter detta liggande i närmare tre års tid hos länsstyrelsen utan någon åtgärd från myndighetens sida.

Paret menade att deras rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) hade kränkts genom den långsamma handläggningen, och att de därför hade rätt till skadestånd enligt 3 kap. 4 § första stycket 2 skadeståndslagen.

När vårt senaste nyhetsbrev publicerades hade staten ännu inte angett sin inställning till stämningsansökan. Det skedde dock kort därefter, när Justitiekanslern (som företrädde staten) medgav att den långa handläggningen innebar en överträdelse av artikel 6.1 EKMR och att paret därför hade rätt till skadestånd. Tingsrätten dömde på grund av detta till parets fördel.

Statens medgivande och den efterföljande domen väcker främst två frågor: vilken vikt kan domen och statens medgivande tillmätas, och i vilka liknande fall kan en enskild tänkas ha rätt till skadestånd?

Dessa två frågor är inte bara av intresse ur ett rent juridiskt perspektiv, utan kan även potentiellt vara av kommersiellt intresse för till exempel den som uppför eller låter uppföra byggnader. 3 kap. 4 § skadeståndslagen berättigar nämligen till ersättning för så kallade *rena förmögenhetsskador* som uppkommit på grund av en rättighetskränkning. Detta innebär att den som exempelvis vill uppföra en byggnad för att bedriva näringsverksamhet, men hindras på grund av en myndighets långsamma handläggning av ett tillstånds- eller dispensärende, under vissa förutsättningar kan ha rätt till ersättning från staten eller kommunen för de merkostnader eller den uteblivna vinst som dröjsmålet inneburit.

Vilken vikt kan tillmätas avgörandet?

Om svaranden (den som blivit stämd) medger kärandens (den som ansökt om stämning) skadeståndskrav ska domstolen som huvudregel döma ut skadestånd enligt kärandens krav utan att pröva om kravet och medgivandet är juridiskt förnuftiga eller inte. Det skedde i detta fall, Stockholms tingsrätt dömde till parets fördel utan att undersöka om parets rätt till en rättvis rättegång hade kränkts. En sådan dom kan därför i sig inte tillmätas någon betydelse som prejudikat, avgörande säger egentligen ingenting om den underliggande juridiken (i det här fallet om hur artikel 6.1 EKMR ska förstås) eftersom domstolen inte prövat detta.

I det aktuella fallet är dock omständigheterna lite speciella, eftersom det var *Justitiekanslern* som medgav att paret hade rätt till

ersättning och utvecklade skälen för medgivandet utförligt i skrift. Justitiekanslern är nämligen den myndighet som har i uppgift att reglera denna typ av skadeståndsanspråk som riktas mot staten. Eftersom lika fall ska behandlas lika talar medgivandet för att Justitiekanslern även i liknande fall kommer bevilja skadestånd.

När kan man tänkas ha rätt till skadestånd för långsam handläggning?

Ett krav för att artikel 6.1 EKMR ska vara tillämplig är att det föreligger en tvist. För att en tvist ska föreligga förutsätts enligt EKMR att det finns ett tvåpartsförhållande. I den juridiska litteraturen har det ansetts att handläggning hos en förvaltningsmyndighet i allmänhet inte utgör någon tvist mellan den enskilde och myndigheten innan myndigheten har meddelat ett beslut i ärendet.

Justitiekanslerns yttrande ligger i linje med uppfattningen i litteraturen, staten medgav att en sådan tvist som omfattas av artikel 6.1 EKMR uppkom *i samband med att länsstyrelsen beslutade att kommunens beslut skulle omprövas*

Det aktuella fallet innebär alltså inte nödvändigtvis att man har rätt till skadestånd om exempelvis en kommuns handläggning av ett strandskydds- eller bygglovsärende drar ut på tiden, utan i dessa fall kanske det ännu inte kan anses ha uppkommit en tvist. Justitiekanslern tycks dock genom rättsfallet medge att en tvist föreligger om en myndighet överprövar en annan myndighets beslut. Detta innebär att begreppet "tvist" i EKMR ska tolkas vidare än vad vissa tidigare trott (det krävs exempelvis inte att det är fråga om en domstolsprocess).

Justitiekanslerns medgivande öppnar således upp för att man i liknande fall där en myndighet omprövar en annan myndighets beslut kan få skadestånd om handläggningen drar ut på tiden. Att en tvist föreligger är dock enbart ett av flera krav för att artikel 6.1 EKMR ska bli tillämplig, därutöver krävs bland annat att tvisten gäller en civil rättighet. Justitiekanslerns medgivande i det aktuella fallet ska alltså inte förstås som att man *alltid* har rätt till ersättning om en myndighets överprövning drar ut på tiden. Vid vilka överprövningsärenden som skyddet i artikel 6.1 EKMR aktualiseras lär klarna med tiden, efter fler skadeståndsprocesser och fler beslut från Justitiekanslern.

Skadestånd vid överträdelser av rättigheterna i regeringsformen

Paret baserade sin skadeståndstalan på 3 kap. 4 § skadeståndslagen, vilken ger enskilda rätt till ersättning vid statens eller en kommuns överträdelser av EKMR. I detta sammanhang kan det nämnas ett intressant kommittébetänkande som har publicerats under sommaren (SOU 2020:44). Kommittén har på uppdrag av regeringen utrett förutsättningarna för att införa en liknande bestämmelse i skadeståndslagen, som ger enskilda rätt till skadestånd av staten vid överträdelser av fri- och rättigheterna i *regeringsformen*.

Om betänkandet resulterar i att en sådan bestämmelse införs i skadeståndslagen kan det leda till att möjligheterna att få skadestånd för rättighetskränkningar utökas ytterligare, då tillämpningsområdet för rättigheterna i regeringsformen ibland skiljer sig från tillämpningsområdet för motsvarande rättighet i EKMR.

Tidigare artikel

Staten krävs på skadestånd för långsam handläggning